

KLASTRY ENERGII - MECHANIZMY FUNKCJONOWANIA

Klaster ma potencjał aby zostać siłą napędową zmian, zwłaszcza w zakresie szybszego rozwoju nowoczesnych technologii jak smart grid, smart metering, magazyny energii, elektromobilność. Aby jednak to osiągnąć, musimy najpierw przebrnąć przez okres wieku dziecięcego i związanych z nim chorób, na które należy jak najszybciej przygotować odpowiednie rozwiązania regulacyjne.

Na początku maja 2018 roku Ministerstwo Energii ogłosiło wyniki pierwszego konkursu na uzyskanie certyfikatu klastra energii. Ze 115 inicjatyw, jakie zostały zgłoszone w sierpniu 2016 roku, aż 33 otrzymały dyplom Pilotażowego Klastra Energii, w tym 10 z nich otrzymało specjalne wyróżnienie Ministerstwa.

Klaster jako nowy podmiot na rynku energii sklasyfikowany został zgodnie z art. 2 pkt 15a Ustawy o OZE. Klaster energii jest porozumieniem cywilnoprawnym, dotyczącym wytwarzania i równoważenia zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energią z odnawialnych źródeł energii lub z innych źródeł lub paliw, w ramach sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV, a członkami klastra energii mogą być osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki naukowe, instytuty badawcze oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Co istotne podstawowym obszarem działania klastra jest powiat lub 5 gmin. Porozumienia które otrzymały certyfikat wyraźnie wskazują, że Klaster to w zdecydowanej większości inicjatywy samorządowe. Zdecydowanym liderem został Klaster Energii Zbiornika Czorsztyńskiego, który opiera się na już istniejących źródłach wytwórczych i fachowcach z energetyki. Koordynatorem klastra jest Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S.A., a osobą zarządzającą Dyrektor ds. Wytwarzania, Obrotu i Dystrybucji tej spółki.

Funkcja koordynatora Klastra jest tu kluczowa ponieważ to do jego zadań należy nie tylko reprezentacja, ale przede wszystkim realizacja wszystkich obowiązków energetycznych. Prawnie rolę koordynatora klastra energii „określa” przepis art. 9d Ustawy Prawo energetyczne. Prezes URE podejmując decyzję o wyznaczeniu danego OSD bierze pod uwagę kilka czynników, a jednym z nich jest spełnianie przez operatora warunków i kryteriów niezależności, o których właśnie mowa w ustawie czyli wprowadzona w tzw. „małym trójpaku energetycznym” niezależność operatorów.

Celowo jednak użyłem słowo „określa” ponieważ w ciągu ostatniego roku włożono dużo pracy w to, aby ideę Klastrow Energii wypromować. Zarówno liczba wniosków, jak i wydanych certyfikatów pilotażowych jest dowodem na to, że ten etap został zrealizowany.

Następnym krokiem jest dookreślenie prawne i regulacyjne dla rozwoju Klastrow jako podmiotów rynku energii, zarówno pod kątem mechanizmów wsparcia finansowego, jak i możliwości realizacji ich celów. Mechanizm wsparcia finansowego w ujęciu modelowym zakłada skorzystanie ze środków POIS, zwłaszcza że informacja o dedykowanych dla klastrow strumieniach finansowych jest w oficjalnych

dokumentach (w ramach wdrażania jednej z dwóch osi priorytetowych przez Ministerstwo Energii- *Oś / Zmniejszenie emisyjności gospodarki*).

Dużo ważniejsze jest jednak przygotowanie i wdrożenie odpowiedniego otoczenia regulacji dla codziennego funkcjonowania Klastra, a zwłaszcza jego koordynatora. Cytując ministra Andrzeja Piotrowskiego, który był niewątpliwie jednym z aktywnych promotorów koncepcji klastrów energii: „Podstawowym celem tej inicjatywy było wykorzystanie potencjału dla lokalnych możliwości bilansowania produkcji i konsumpcji energii, ponieważ małe lokalne źródła o różnych charakterystykach mogą się uzupełniać i w znacznej mierze odpowiadać na to zapotrzebowanie”.

Dlatego nowej inicjatywie ułatwiono funkcjonowanie i tak, zgodnie z art. 38a ust. 1 ustawy o OZE, możliwość wykonywania działalności gospodarczej (wskazanej w art. 32 ust. 1 Prawa energetycznego) w zakresie wytwarzania lub dystrybucji energii elektrycznej realizowana będzie albo w ramach koncesji wydanej dla Koordynatora Klastra lub w ramach wpisu koordynatora klastra do rejestru działalności regulowanej. Ponadto w Ustawie o OZE zagwarantowano możliwość udziału klastrów energii w aukcjach na wytwarzanie energii (w art. 73 ust 4.).

Są jednak obszary wymagające dokładnego sprecyzowania, jak zasady wykonywania przez Koordynatora Klastra obowiązków OSD. W analizie jaką przygotowano dla Ministerstwa Energii pod nazwą „*Koncepcja funkcjonowania klastrów energii w Polsce*” rozpatruje się dwie opcje:

1. OSD nie jest właścicielem infrastruktury dystrybucyjnej, a jedynie korzysta z niej na podstawie umowy z jej właścicielem, czyli Klastrem. Za sieć dystrybucyjną może być uznana nawet jedna linia, o ile spełnia ona przesłanki zawarte w definicji legalnej sieci dystrybucyjnej. Należy wtedy w sposób jednoznaczny określić formułę, na podstawie której obliczane będzie wynagrodzenie za udostępnienie infrastruktury dystrybucyjnej i ustalenia wartości rynkowej wewnętrznej sieci dystrybucyjnej.
2. Klaster korzysta z majątku lokalnego OSD, płacąc opłaty dzierżawy i nie ponosząc wszystkich wydatków związanych z jej utrzymaniem, modernizacją, serwisowaniem. To rozwiązanie zwłaszcza pod kątem praktycznego posiadania odpowiedniego zaplecza organizacyjnego i majątkowego wydaje się bardziej racjonalne, a przychód z dzierżawy dla OSD może być uwzględniony w jego taryfie dystrybucyjnej.

Kolejnym istotnym elementem jest obowiązek pełnienia przez Koordynatora Klastra Energii funkcji POBH i OH. Aktualnie w tradycyjnym modelu (zgodnie z art. 3 pkt 42 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne), bilansowanie handlowe to codzienne zgłaszanie operatorowi systemu przesyłowego elektroenergetycznego (OSP) przez **Podmiot Odpowiedzialny za Bilansowanie Handlowe** (POBH) realizacji Umów Sprzedaży Energii Elektrycznej (USE), czyli umów zawartych przez użytkowników systemu i prowadzenie z nimi rozliczeń różnicy rzeczywistej ilości dostarczonej, albo pobranej energii elektrycznej oraz wielkości określonych dla każdego okresu rozliczeniowego.

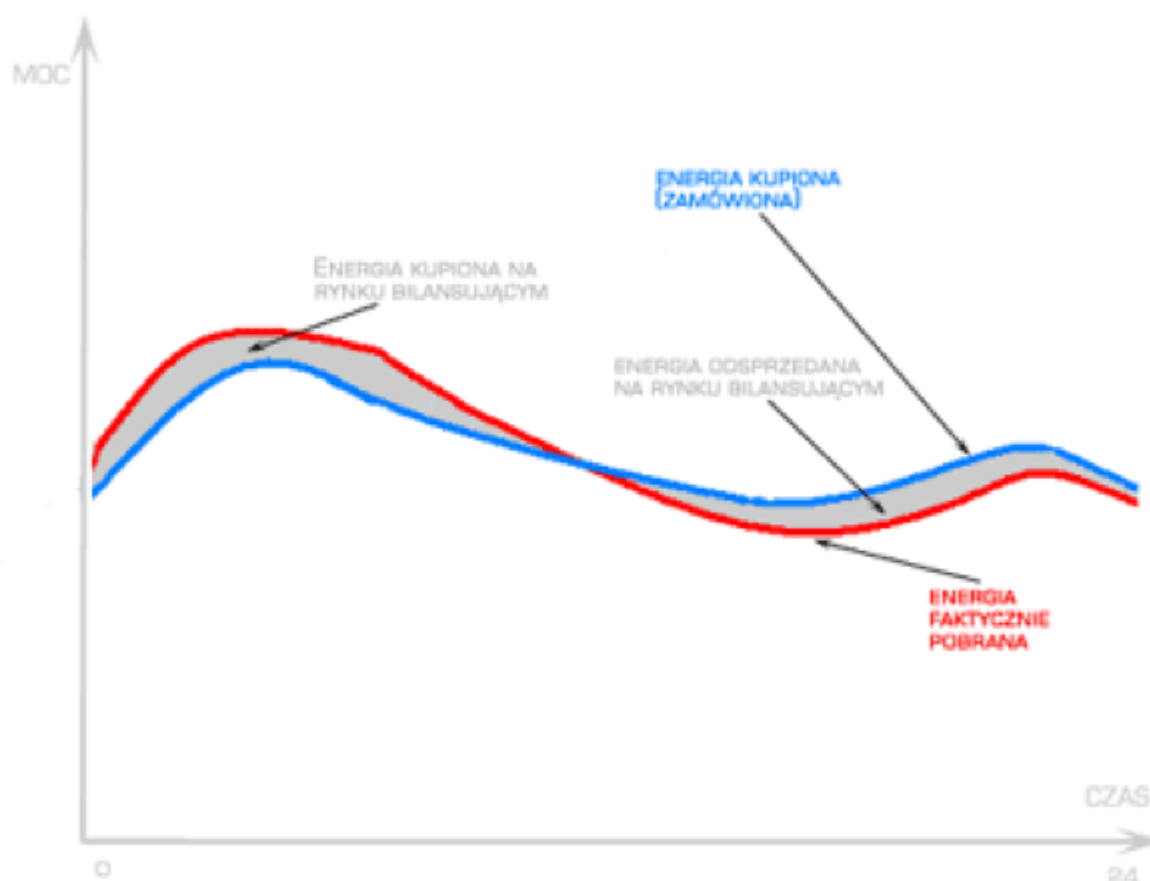
Pierwszym znakiem zapytania jest pozyskanie lub wykształcenie odpowiedniej liczby operatorów, którzy będą prowadzić bilansowanie handlowe w ramach centralnego mechanizmu prowadzonego przez OSP.

Celem rynku bilansującego jest fizyczna realizacja zawartych przez uczestników USE i bilansowanie w czasie rzeczywistym zapotrzebowania na energię elektryczną z jej produkcją w krajowym systemie elektroenergetycznym. Na rynku bilansującym OSP dokonuje zakupów bądź sprzedaży energii (co istotne, będąc stroną wszystkich transakcji) w celu zrównoważenia popytu i podaży energii na rynku energii elektrycznej.

Uczestnicy rynku pokrywają dzięki temu faktyczne niedobory energii i unikają strat jakie zostałyby

poniesione, gdyby energia niezbilansowana nie została odsprzedana. Mechanizm rozliczeń POBH z tytułu niezbilansowania energii elektrycznej dostarczonej oraz pobranej przez użytkowników systemu, dla których POBH prowadzą bilansowanie handlowe, określa art. 3 pkt 41 Prawa energetycznego, a jego realizacja odbywa się na rynku bilansującym, którego działanie reguluje Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej.

W normalnej działalności Operatorów, sprzedając energię do odbiorców końcowych sprzedawcy muszą zgłosić USE do OSP w postaci planowanego godzinowego grafiku dostaw energii elektrycznej, a następnie rozliczyć się na rynku bilansującym z niezbilansowanej energii (niezbilansowanie energii to różnica pomiędzy planowanym grafikiem dostawy energii zgłoszonym OSP a energią rzeczywiście pobraną przez odbiorcę końcowego).

Zakup brakującej energii z rynku bilansującego ma miejsce wtedy, gdy klient końcowy zużyje więcej energii w danej godzinie niż zostało zgłoszone w grafiku do OSP. Natomiast kiedy zużyje się jej mniej, ma miejsce sprzedaż na rynku bilansującym energii odebranej przez klienta tego Sprzedawcy.

Sprzedawcy są właścicielami energii wprowadzonej do sieci OSP i mogą nią swobodnie dysponować. Sprzedawca może rozporządzać posiadaną energią, a więc może dokonać dostawy na rzecz jednego lub wielu odbiorców końcowych.

Jak ma ten mechanizm wyglądać dla Klastrow Energii, mających w założeniu zużywać energię głównie wyspowo (na potrzeby wewnętrzne)? Tego jeszcze do końca nie wiadomo.

Ryzyko dla Koordynatora Klastra zależy oczywiście od wolumenów przepływających na zewnątrz. W tradycyjnym modelu rynku energii POBH zgłasza USE sprzedawcy do OSP jako swoje i rozlicza niezbilansowanie z OSP, po czym przenosi wszystkie rozliczenia na sprzedawcę pobierając opłatę za

usługę bilansowania.

Rozliczenia z OSP realizowane są na podstawie odrębnej umowy o świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej określającej zasady uczestnictwa spółki na rynku bilansującym oraz rozliczeń energii bilansującej pomiędzy OSP a POBH.

Operator POBH rozlicza zatem z OSP niezbilansowanie, czyli różnice pomiędzy rzeczywistym zużyciem lub wprowadzeniem energii do sieci, a zgłoszonymi grafikami USE sprzedawców, określającymi prognozowane godzinowe zapotrzebowanie. Następnie odpowiednio rozlicza niezbilansowanie.

Kolejnym krokiem rozliczeń energii elektrycznej bilansującej są tryby korekt, które są wskazane w IRiESP. Korekty rzeczywistej zużytej energii posiadają trzy tryby:

- m+2, czyli dwa miesiące po podstawowym rozliczeniu rzeczywistego zużycia energii,
- m+4, czyli cztery miesiące po podstawowym rozliczeniu rzeczywistej zużycia energii,
- m+15, czyli piętnaście miesięcy po podstawowym rozliczeniu rzeczywistej zużycia energii.

POBH rozlicza się więc z OSP na podstawie Korekt Raportów Handlowych (KRH). Następuje to zawsze 15-go każdego miesiąca. Następnie po otrzymaniu skorygowanych danych energii rzeczywistej od OSD następuje rozliczenie skorygowanych danych między POBH a sprzedawcami.

Oznacza to, że jednym z podstawowych obowiązków Koordynatora Klastra Energii będzie bilansowanie odchyleń pomiędzy zaplanowaną (prognozowaną) wyprodukowaną energią, a pobraną z sieci. W zależności od posiadanych narzędzi (systemy IT Wymiany Informacji o Rynku Energii - WIRE) oraz umiejętności, może realizować to z większą lub mniejszą skutecznością, co będzie wpływać na skuteczność realizacji całego Porozumienia.

Idea Klastrow Energii jest słuszna i jestem jej zwolennikiem ponieważ przyczyniają się one do wzrostu świadomości energetycznej. Zwłaszcza, że dzięki współpracy różnych podmiotów, powstaje płaszczyzna do tworzenia nowych obszarów kompetencji i spojrzenia na koszt dostarczania energii zarówno z pozycji wydatku, jak i uzyskania oszczędności dla jego uczestników.

Dlatego istotną przesłanką dla tworzenia Klastrow było racjonalne i efektywne wykorzystywanie potencjału surowców energetycznych dostępnych lokalnie oraz na ich bazie tworzenie innowacji, przedsiębiorczości.

Klastry mają potencjał aby zostać siłą napędową zmian, zwłaszcza w zakresie szybszego rozwoju nowoczesnych technologii jak smart grid, smart metering, magazyny energii, elektromobilność. Aby jednak to osiągnąć, musimy najpierw przebrnąć przez okres wieku dziecięcego i związanych z nim chorób, na które należy jak najszybciej przygotować odpowiednie rozwiązania regulacyjne.